Jenni Fagan - Lana Filipin

Impilo

Padam unatrag u vrisak. Oštrice kosilice zazuje zrakom jedanput, dvaput, zariju se u meso, mišići se kidaju, kost puca i raskoli se, nebo se zabijeli. Motor reži, oštri čelični zubi deru tetive, paraju kuglice masti i glođu tkivo. Krv, meso, trava i zemlja u luku se dižu u beskrajno izbijeljeno zrakoprazno ništavilo. Sunovrati nečujno kimnu. Uz škripu metala, motor zabrunda, a zatim se zaustavi.

Tišina.

Povratak u zatvor.

Prozorčići na vratima ćelija čvrsto se stisnu. Nevoljko se otvaraju, naglo, svaki na svojim vratima, kako bi oko pogledalo unutra, potom četiri koraka do sljedeće ćelije, klik, pogled, zatvoreno. Moja je ćelija broj 736a. Ležim na krevetu na kat i čitam članak o bolnici u Zimbabweu koja se zove Impilo, što na jeziku ndebele znači život. Tata moje Ame je iz Zimbabwea. Ali nije važno, ionako ga nikad nije upoznala.

„Amadika“, rekla je kad smo se upoznale, nudeći mi svoje ime poput slatkiša umotanog u škotski naglasak. Amadika znači voljena. Opet se usredotočim na članak. Bolničko osoblje pali amputirane udove na lomačama. Šesnaest se tijela već u potpunosti raspalo, još šezdeset je u naprednim stadijima raspadanja. Generator više ne radi. Čitam svaku riječ. Ne usudim se ovdje predugo razmišljati o Ami. Izdržala sam deset godina bez nje u svom krevetu. Sada znam kako ubiti vrijeme. Znam kako ne poludjeti. No i dalje umirem, malo po malo, i ona je jedina koja će me spasiti. Jedina osoba zbog koje sam nešto osjetila, moja Ama, moja Amadika. Moja cimerica hrče na krevetu ispod mene. Sutra prvi put izlazim van bez pratnje, to je nagrada za dobro vladanje. Lijepo sam se ponašala cijelo jedno desetljeće. Vjeruju mi da ću se vratiti. Prozorčić na vratima naglo se otvori, oko pogleda i prozorčić se naglo zatvori. Moja je cimerica visokorizična, stigla je iz ćelije u kojoj je sedam žena počinilo samoubojstvo pa nas osoblje provjerava svakih dvadeset minuta. Zabrinuti su da neće izdržati pa su je stavili k meni. Ja sam stabilizirajući utjecaj. Slušač.

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/1.5.lt.5

Mentor. Uzoran zatvorenik. Lagano prdne na krevetu ispod mene. Njezina se djeca smješe sa stare fotografije. Svih troje sad je pod socijalnom skrbi, jedno je u domu u kojem sam i ja bila.

Ama odloži šalicu na cjedilo prije nego što pogleda van u vrt. Između nas moja se noga bori da se podigne, posrće prema naprijed. Gležanj otiče i postaje ljubičast, meso se odvaja od potkoljenice, komad kosti, potpuno čist, proviruje van. Stražnja se vrata otvaraju uz jak udarac, Ama trči, mahnito odmotava maramu s glave, baca se na koljena. Prsti te noge migolje prema meni.

„Zaplesat će step“, zajecam.

„Hoće kurac“, nepokolebljivo odgovara Ama i žustro zamota tkaninu oko batrljka ispod mog koljena. Promatram nogu dok skakuće dalje od mene. Na rubu stepenica se zaljulja pa uhvati ravnotežu i strovali se na tlo. Krvari po cijeloj drvenoj terasi koju je Ama napravila povodom mog dolaska kući. Srce mi urla. Noga otpleše step do starog napuklog zrcala iza božura. Divi se svom odrazu, okreće se amo-tamo kako bi vidjela krv iz svakog kuta. Zlo mi je. Ama velikim koracima odlazi prema njoj, a ona bijesno skakuće dalje kroz divlji češnjak, pored kante za smeće, ispod grma ruža gdje je Ama prestane natjeravati, pravi se da gleda u nebo, tu se noga lagano zaustavi, ona se baci na nju, zgrabi je za gležanj. Migolji se u njezinim rukama dok ona žustro odlazi unutra.

Ama se vrati s poplunom. Uslijedi potezanje, bijelo usijanje i mukli udarci. Moj mrtvi pas laje na nogu, pobjegne s njom, odnese je do mora gdje ona gaca po vodi da se očisti. Na koži osjećam gladak hladan znoj. Sve nestaje.

Vrijeme ode, ne želi u ovome sudjelovati.

Ležim na kuhinjskom linoleumu. Ama zgrabi gumenu cijev, brzo mi je omota oko ruke i čvrsto je zategne. Donosi svoj ručnik za plažu, bocu džina, set igala, morfij za koji je rekla da ga nema, vrećicu žutog i pilu. Zašto još uvijek imaš žuto, Ama?

„Dobro je, dobro je“, umiruje me zabijajući mi iglu u venu. Val topline širi mi se tijelom dok mi u ruku ubrizgava sadržaj šprice, do samog kraja. Uspravi mi bedro i osloni ga o zid kako bi usporila protok krvi. Druga je savijena pa sam napola u stavu lopoča.

Ona je prekrasna. I, evo nas, lebdimo.

Ama mi miluje kosu. Crno nebo bez zvijezda kovitla se kroz ključanicu vrata kuhinje i cijelom se težinom rasteže po meni. Ama se smanji. Kroz sićušnu mrvu svjetla vidim kako poseže za pilom.

Na vlaku sam, jučerašnji dan. Preostalo mi je sedamnaest sati zakonite slobode. Vagon štekće Ama, Ama, Ama, Ama. Dok vlak prelazi granicu, prozori klepeću, hej haj! „Na odmoru ste?“ upita me poslužiteljica, namjestivši vrč s kavom. Pogledam kroz prozor na vrhove litica na kojima se njiše sedam mrtvih žena, baš kao što su visjele u svojim ćelijama, i svaka od njih maše mi da samo nastavim dalje.

„Da, jesam, hvala“, kažem poslužiteljici.

U mrtvačnici djevojke iz vješačke ćelije trljaju crvene tragove oko svojih vratova. Namjeste kralješke koji škljocnu natrag na mjesto, pogledaju jedna drugu i kimnu.

„Ne bi još dugo preživjela“, kažu.

„Ja ne bih izdržala još deset godina“, kaže najmlađa.

„Bože, bože“, mrmljaju i legnu, čekaju mrtvozornika da dođe i ispusti im tekućine.

Vlak miriše na grah. Miriše na pod. Miriše na smrdljivog starca. Ne miriše na metal, ključeve, vrata, linoleum, ni izbjeljivač i očaj. Znam da neću moći legalno raditi ako se ne vratim. Ili otići kod doktora ili zubara ili na bilo koji način postojati unutar sustava.

Ama čeka u autu na ulici gdje nema nadzornih kamera. Na kolodvoru odolim porivu da mahnem toj posljednjoj kameri. Neću se vratiti, Oko, dobro i pažljivo pogledaj, ovo lice više nikad nećeš vidjeti. Koračam lako i slobodno i evo je, u autu, okupane suncem i dvostruko blistavije i ljepše no što je ikada bila. Tijekom devetsatne vožnja do kolibe samo upijam njezinu siluetu, njezinu ruku na mjenjaču, vozi kao da je to tako lako. A njezin miris, njezin smijeh, lagan, nervozan, naše sladunjave riječi kotrljaju se jedna preko druge ne govoreći ništa, govoreći volim te, ovdje sam, ti si ovdje, ovo smo opet mi.

Na sto kilometara od kolibe nema ničega. Šume su svete. Polja i ograde i zemlja i nebo i potoci i prijelazi i kunići su sveti. Sutra ću pokositi sveti travnjak. Voljet ću Amu ama baš svaki dan.

Komadići kosti, hrskavica padaju u kantu, krpe, ručnici natopljeni krvlju, tkivo. Čista gaza upija, žuta tekućina navire da zaliječi živo meso.

Budim se na kauču, bolovi su neizdrživi.

S trijema se čuje kuc kuc kuc. Kuc kuc kuc, štropoće po štapovima za hodanje, gumene čizme lete na sve strane. Taj ud na meni nikad nije bio tako aktivan. Kao da imam psića.

„Što želiš učiniti s njom?“ upita Ama.

„Napravi lomaču, jebemu“, kažem. Odnese je u kupaonicu. Opere je u umivaoniku. Misli da se moram oprostiti od nje, da je moram pogledati.

„Inače će svrbiti i boljeti“, reče. Priča mi da je gledala dokumentarac u kojem ljudi imaju kapelu gdje se opraštaju od svojih udova. To im navodno pomaže da prihvate što se dogodilo i nastave dalje. Ama sjedi na stolcu na vrhu stepenica i tapka nogu kako bi je osušila. Zna da je promatram. Milijun je puta sjedila ondje otvorene spavaćice pokušavajući uhvatiti moj pogled prije nego se sve ovo desilo, prije nego sam otišla.

„Crni Chanel“, izusti, pažljivo lakirajući svaki nokat. Upalim zvuk na televizoru i nadam se da će treštanje ublažiti jezu, ali ne mogu prestati gledati. Na nogu utrlja tekuću podlogu, napudra je i puše na nožne prste kako bi se gornji sloj laka brže osušio.

„Zašto ne dodaš malo rumenila ili nacrtaš oči, zalijepiš umjetne trepavice, možda upozna nekog dragog?“ ozbiljno izjavim, a ona se zakikoće. Nedostaje mi moja jebena ćelija.

Ama kaže da bi spaljivanje trebalo biti slavlje.

„Što se tu ima slaviti?“ procijedim kroz zube.

„Slaviti što si je uopće imala!“ reče polako.

„Da, dobro, super!“ kažem.

Nasmiješi se.

Ona je luda.

Zašto volim luđakinju?

Mrzim omamljenost. Mrzim nju. Mrzim tu glupu jebenu nogu. Zašto me pokušava natjerati da osjećam? Nije li dovoljno što sam ovdje, Ama? Pokušala mi je pokazati nogu – mrtvu, ukočenu – ali nisam htjela pogledati. Osjećam truljenje ono malo mesa što je ostalo oko čaške mog koljena.

Ama kaže da je taj miris u mom mozgu. Razmišljam o svemu kao o mesu. Moj mozak je meso. Moje ruke su meso. Moje srce je meso. Osjetim nepoznato suosjećanje prema vegetarijancima.

Kad se nokti posuše, Ama omota svileni šal oko vrha uda. Pažljivo ga položi preko ruku, meko se spusti niz tepenice, bosa, naga, dok kimono lepršа iza nje. Smjesti nogu na baršunasti jastuk na stolu. Pitam se je li taj šal dovoljno dug da je zadavim njime. Prekrasno bi izgledala tako - zadavljena.

„Gle“, reče dok pali svijeću. Uzdahnem, pogledam. Usprkos sjaju i Chanelom nalakiranim noktima i baršunastom jastuku i svijećama i njoj koja sjedi sa sisama na izvol'te, unatoč cijeloj ceremoniji, meni ta noga izgleda gadljivo. Izgleda kao transvestit.

Ne osjećam gađenje.

Osjećam se samo kao nikada prije. Ama kaže da je to ironično, čak i kad se nešto ovakvo dogodi, ja i dalje ne znam kako da se osjećam. Ama uslika nogu svojim digitalnim Nikonom. Sjećam se dok je slikala polaroidom.

„Zašto je jednostavno ne staviš u staklenku, napuniš formaldehidom, pa je pokazuješ na jebenim tulumima?“ zakriještim. Obzirno me pogleda. Pitam se je li itko ikad prije bio udom zatučen na smrt. Želim je njime raspaliti po glavi. Želim samu sebe njime raspaliti po glavi.

„Nije to umjetnost“, izjavim.

„Sve je to umjetnost“, odvrati, „svaki dah koji udahneš u sve te stanice koje se razmnožavaju i umiru i iznova stvaraju, sve je umjetnost.“

„Umjetnost je koliko i govno u limenci“, kažem. Njoj je to užasno smiješno. Smije se toliko da sjaji. Želim je poljubiti, ali prvo bih je trebala ošamariti, a još ne mogu sama ustati.

„Ne znam primiti ljubav“, rekla sam joj kad smo se upoznale.

„Glupost“, rekla je. Promatram je kako popravlja jastuk ispod uda. Osjećam kao da mi se nešto kida u duši. Treba mi još jedna injekcija.

Probudim se i vidim Amu kako izvezuje vjenčić od tratinčica oko zgloba noge.

„Sjebao ti se normalnometar!“ kažem.

„Nikad nisam brijala na normalno“, odgovori ona.

Ne laže. Ima toga još, recimo, probušila je usnicu i jezik i klirotis i uši i bradu. Sve sama, zatvorila bi ranu vatom natopljenom gotovo kipućom vodom, kao što je napravila s mojim koljenom. Ima tetovaže koje joj se uspinju po vratu, pa silaze niz leđa, oko struka, krase njezina sićušna stopala. Živjela je na tegljaču, u daščari, jami na vrhu brda, komuni, u šumi na platformama na potpornjima ispod kojih su svaku noć trčali bizoni i pila je votku na eks, jednu za sebe, jednu za mjesec, jednu za šumsko tlo, jednu za pauka koji tka srebrene mreže. Onda tri godine u tipiju, i tako do svoje dvadeset i treće kad je naslijedila kolibu i dovela me ovamo.

„Ovo mjesto je za nas“, rekla je.

Do vrha ga je napunila ljubavlju i pustila da sve izraste divlje, visoko i divno, čak i ja.

Nisam trebala pokušati pokositi travu. Tko želi jebenog bogalja? Glupo pitanje, oduvijek sam bila bogalj i oduvijek sam bila sjebana i oduvijek me je željela, od samoga početka.

Nisam trebala piti džin za doručak.

Nisam je trebala upoznati s majkom 1983. Moja ju je majka promatrala kao da je neka vrsta bolesti koju prenosi neka vrsta bića za koju nitko nikad nije ni čuo. Ama je to primila kao stvarno veliki kompliment.

Ami se ne sviđa ideja normalnog. Kaže da je normalno samo nešto čime nas kljukaju kako bismo osjećali krivnju. Kaže da smo odgojeni da mislimo da je normalno ono pravo i zato kontroliramo svoje misli i djela kako ne bismo zastranili i bili izopćeni iz društva. Ama kaže da tako to sustav želi, kako bi im ljudi i dalje davali novac i držali jezik za zubima.

Odgulila bih tisuću godina u zatvoru za tebe, Ama, za ovu noć, imala jebenu nogu ili ne. Sinoć mi je napravila gulaš. Zelenje ravno iz vrta. Kunić ravno iz zamke. Dok smo jele desert, pričala mi je o ožiljcima svog ujaka Willija. Izboli su ga u Glasgowu, ima ožiljke po leđima, trbuhu, a dio desnog uha mu je odsječen.

„E, i ima to remek-djelo.“ Ožiljak širok osam centimetara točno oko zgloba. „Nosi taj ožiljak kao da je Rolex“, reče, „kao Rolex koji nikad neće skinuti, sve do smrti.“

Kaže da ćemo biti dobro. Kaže da sam do svoje pete godine prošla i kroz gore od ovoga. Odsjekla je golemu hrastovu granu i kaže da će mi sama napraviti novo stopalo i gležanj i list. „Ionako nikad nisi ništa znala o svojim korijenima“, reče. „Ovo bi ti moglo pomoći da nađeš svoj komad zemlje.

„Hmmm“, kažem i promatram kako joj se sise pomiču kroz tanku majicu i želim zavući prst u njezine gaćice, ali ne mogu se još prepustiti, moja zlovolja traje već i previše dana, morat ću se iz toga izvući postepeno.

Imala sam dvadeset i devet godina kad sam upoznala Amu i dotad sam se svakog dana svog života osjećala mrtvom, nikad nisam pomislila da bi to netko mogao promijeniti, ali ona jest. Ona je takva. Ama uvijek nešto može učiniti. Puno toga. Trebaš nekoga da ti lijepo oliči sobu, ona zna lijepo ličiti. Trebaš nekoga da ti pomogne s nečim od čega je većini ljudi zlo, pozovi nju, nju ništa ne tjera na povraćanje. Trebaš nešto izračunati ili želiš razgovarati o onim grčkim čudacima s velikim mislima, ona će raspravljati o filozofiji od jutra do mraka. Želiš nekome ispričati o nečem lošem i prljavom, a ne osjećati se glupo? Ama će ti skuhati šalicu čaja.

Ima samo jednog prijatelja.

„Jedan je sve što mi treba“, reče ona.

„A što kad Mick umre?“ upitam je.

„Samo ga neko vrijeme neću vidjeti“, reče. Kaže da će izaći i pronaći ljude ako ih opet zatreba.

„Ima ih k'o pljeve.“ Ama kaže da su stabla njezini prijatelji. Ocean, zvijezde, pijesak, nebo, juha koju kuha i kruh koji peče i filmovi na koje plače s velikim osmijehom na licu. Moja ljubav je dovoljna, smatra ona.

„Sjebana si sve u šesnaest“, kažem joj.

„Ma, ne“, reče ona, „samo sam imala sreće u tom pogledu.“

Lomača prede i pucketa. Zamotana sam u poplun i posjednuta u tačke. Zvijezde zure dolje. Noga se migolji u plamenu i ja je štapom zviznem da se vrati, meso zacvrči i pepeo zalepršа prema nebu. Otpijem dug gutljaj piva.

„Ovo je zadnji put da mi pomažeš u vrtu“, Ama reče ozbiljno.

Okruži me smijeh, udahnem ga kroz zrak i on postepeno prožme moje vene, izađe mi kroz nosnice u brektajima dok mi Ama palcem miluje dlan. Vatra gori, a mjesec šutke zuri dolje razjapljenih usta. Stablo vrbe viticama šiba naprijed-nazad i zvuči poput valova.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License